ΑΤΤΗΣ, Ο ΑΜΥΓΔΑΛΟΓΕΝΝΗΤΟΣ ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΙ Η ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ

Τοῦ ἀρχαιολόγου κ. Π. Α. ΝΕΡΑΝΤΖΟΥΛΗ

"Οταν μὲ τὴ γαλανὴ ματιὰ του ὁ Κρονίων, σάλευε τὴ γῆ καὶ οἱ Ἀθάνατοι Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἀνεβοκατέβαιναν τὸ οὐρανόσκεπο ὄρος καὶ ζοῦσαν καὶ εἶχαν συμπάθειες καὶ φιλίες μὲ τοὺς ἀνθρώπους, τότε στὰ σκιερὰ βουνὰ τῆς Φρυγίας καὶ στοὺς δρόμους τῆς Καππαδοκίας καὶ στὶς Χρυσόφορες ὄχθες τῶν ποταμῶν τῆς Λυδίας, ἕνας νέος Θεὸς πανόμορφος παρουσιάστηκε στὴ Γῆ, φορέας παντοδύναμων ἀνατροπῶν θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ περιεχομένου, ποὺ φώτισαν τὶς ψυχὲς καὶ τὸ νοῦ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐποχῆς Θεῶν πεθαμένων καὶ ἀπελπισμένων ἀνθρώπων.

Ὁ νέος Θεὸς παρίσταται στὴν ἀρχαία τέχνη ὡς τρυφηλὸς καὶ μαλθακὸς νεανίας, ἐκπάγλου ὡραιότητος, ἀναπαυόμενος σὲ βαρύτιμο ἀνάκλιντρο, στρωμένο μὲ πολύτιμα σεντόνια τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδῶνος, φορῶντας στὴ πανόμορφη κεφαλή του Κιδαρι,τόφρυγικὸ δηλαδὴ στέμμα. Ἔτσι τὸν παριστάνει τὸ ἄγαλμά του ποὺ βρίσκεται στὸ Μουσεῖο τοῦ Λατεράνου στὴ Ρώμη.

Τὸ κέντρο τῆς λατρείας τοῦ Ἄττιος ἦταν ἡ πανάρχαια πόλις τῆς Φρυγίας, ἡ ἱερὴ Πεσσινοῦς βρισκόμενη κάτω ἀπὸ τὸ ἱερὸ ὄρος Δίνδυμον, τὸ ἀφιερωμένο στὴ Μεγάλη Μητέρα — Κυβέλη. Στὸ βουνὸ αὐτὸ ὑπῆρχε σπήλαιον ἱερό, μέσα στὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἡ μορφὴ τῆς Μεγάλης Μητρός, σκαλισμένη σὲ γιγάντιο λίθο, πεσμένο ἀπ' τὸν οὐρανόν. Καθὼς καὶ ὁ τάφος τοῦ ἀγαπημένου της Ἄττιος. Ἀπὸ κεῖ ξεκίνησε ἡ θεοβρόμος λατρεία του, καὶ περνῶντας τ' ἀδιάβατα δάση τῆς Φρυγίας καὶ τὶς κορφὲς τῶν ὀρέων της, ποὺ ὑπῆρξαν τὰ ὁρμητήριά της, ξαπλώθηκε στὴ Λυδία καὶ στὶς γειτονικὲς χῶρες, στὴ Κάτω Ἀσία, Μαγνησία, Σμύρνην, ὅπου καὶ ὑπάρχει ὁ Λόφος τοῦ Ἄττιος Μίλητον, Ἔφεσον, στὴν Ἑλλάδα καὶ σὲ ὅλην τὴν Ρωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν.

Ἡ λατρεία τοῦ Ἄττιος ἀνεγνωρίσθη δημοσία καὶ ἔφθασε στὸν κολοφῶνα μιᾶς ἀφάνταστης δόξης στοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου (41 — 54 μ. Χ.), ἰδιαιτέρως μάλιστα μέσα εἰς αὐτὴν τὴν κοσμοκράτειραν Ρώμην. Ἐκεῖ ἐωρτάζετο μὲ πολυήμερες ἑορτὲς καὶ πανηγύρεις ἡ εὕρεσις, ὁ θάνατος καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἄττιος, ἡ ὁποία συνέπιπτε μὲ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν.

Ἄρχιζαν λοιπὸν ἡ μεγάλες ἑορτὲς στὴ Ρώμη μέσα Μαρτίου, μὲ τὴν μεγαλοπρεπῆ πομπὴν τῶν Κατοφόρων, ποὺ γίνονταν εἰς ἀγάμνησι τῆς εὑρέσεως τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν Μεγάλην Μητέρα. Στὶς 22 Μαρτίου, θρῆνοι καὶ κοπετοὶ γιόμιζαν τὸν ἀγέρα τῆς Ρώμης καὶ ὁ λαὸς θρηνοῦσε τὸν θάνατον τοῦ Ἄττιος. Ὡς σύμβολο τοῦ νεκροῦ Θεοῦ ἔκοβαν ἀπὸ τὸ ἱερὸ δάσος τοῦ Δινδύμου, ἕνα νεόβλαστο ἔλατο, ποὺ ἦταν τὸ ἱερὸ δένδρο τοῦ Ἄττιος. Τὸ στόλιζαν μὲ μενεξεδένια στεφάνια καὶ μὲ ὅλα τὰ ἱερὰ σύμβολα τῆς φρυγικῆς λατρείας καὶ τὸ ἔβγαζαν σὲ Ἐπιτάφιο οἱ λεγόμενοι Δενδροφόροι, στὸ ναὸ τῆς Κυβέλης πρὸς κοινὴ προσκύνησι. Μετὰ τὴν τελετὴν αὐτήν, οἱ πιστοὶ ἀνέβαιναν στὸ ἱερὸ ὄρος, καὶ μὲ γοερὲς κραυγὲς, συνοδευόμενες ἀπὸ ἅγρια φρυγικὴ μουσική, κυμβάλων καὶ κροτάλων θρηνοῦσαν ἐπὶ δύο ἡμέρες τὸν νεκρὸν Ἄττιν. Τότε οἱ περιτετιμημένοι ἱερεῖς τοῦ Ἄττιος «ἐμαστίγουν ἑαυτοὺς» μὲχρις αἵματος καὶ κτύπαγαν τὰ κορμιὰ τους μὲ ἐγχειρίδια, γιὰ νὰ δῶσουν στὸ νεκρὸ Θεὸ τὰ ζωτανά τους. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἦτο ἡ φρικτοτέρα καὶ ὀνομάζετο «Ἡμέρα τοῦ αἵματος». Καὶ ἀκόμα περισσότερο, τὴν ἡμέρα αὐτὴν ὁρισμένοι μύσται τῆς λατρείας τοῦ Ἄττιος, «ηὐνούχιζαν ἑαυτούς».

Ἔξαφνα μέσα στὸν ὄρθρο τῆς ἑπομένης ἡμέρας, τὶς γοερὲς κραυγὲς διεθέχοντο ἀλαλαγμοὶ χαρᾶς, διότι ἐπίστευαν ὅτι ὁ Ἄττις ἀνεστήθη. Τότε γινότανε ἡ πειὸ φαιδρὴ καὶ λαμπρότερη ἑορτὴ τῶν «Ἱλαρίων», κατὰ τὴν ὁποίαν γιορταζότανε ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἄττιος καὶ ὁ γάμος του μὲ τὴν Μενάλην Μητέρα. Ἴδιες βέβαια ἑορτὲς γινόντουσαν παντοῦ ὅπου ξαπλώθηκε ἡ λατρεία τοῦ Ἄττιος στὴν Οἰκουμένη, λατρευομένου μὲ μεγάλο φανατισμὸ στὴν Ἰταλία, Γαλλία, Βρεττανίαν, Γερμανίαν, Ἱσπανίαν καὶ Ἀφρικήν.

Στὴν Ἑλλάδα, ὁ Ἄττης λατρεύτηκε ὡς Θεὸς μόνον εἰς τὰς Πάτρας καὶ στὴ Δόμη. Γι' αὐτὸ ὁ περιώνυμος περιηγητὴς τῆς Ἀρχαιότητος Παυσανίας, ἀναφέρει εἰς τὰ «Ἀχαϊκὰ» τὴν πιὸ πιστὴ καὶ πλήρη, μυθολογικὴ παράδοσι περὶ τοῦ Ἄττιος, τοῦ ἀμυγδαλογέννητου Θεοῦ, ποὺ λατρεύτηκε ἐπὶ 500 περίπου ἔτη εἰς τὰς Πάτρας. Βλέπε: «Π. Α. Νεραντζουλη. ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΑΧΑΪΚΑ. 1949. Ἔκδοσις Ζαχαροπούλου». Κατὰ τὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Παυσανίου, ὁ Ζεὺς ἐνῶ ἐκοιμᾶτο «σπέρμα ἀφιέναι λέγεται, εἰς γῆν», ἀπὸ τὴν ὁποία μετὰ καιρὸν ξεφύτρωσε ἕνας παράξενος Δαίμων, ὁ ὁποῖος ἦτο ἄνδρας καὶ γυναῖκα ὁμοῦ. Εἰς τοῦτον δόθηκε τὸ ὄνομα Ἄγδιστις. Οἱ Θεοὶ ὅμως ἐπενέβησαν καὶ ἀμέσως ἀπὸ τὸν μισὸν ξεφύτρωσε μιὰ Ἀμυγδαλή. Ἡ ἀμυγδαλιὰ ἔδωσε τὸν καρπὸν της, τὸν ὁποῖον λέγουν ὅτι μόλις φανερώθηκε, τὸν ἔκοψε ἡ κόρη τοῦ ποταμοῦ Σαγγαρίου. Ἀλλὰ καθὼς ἡ κοπέλλα τὸν ἔβαλε στὸν κόρφο της, τὸ ἀμύγδαλο χάθηκε ἀμέσως, αὐτὴ δὲ ἔμεινε ἔγκυος. Καὶ γεννήθηκε ὁ Ἄττης.

Ὁ χῶρος ποὺ μὲ φιλοξενεῖ δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ εὐρύνω τὸν μῦθον αὐτὸν καὶ νὰ ἐξετάσω καὶ τοὺς ὑπάρχοντας ἄλλους. Μὲ μεγίστην συντομίαν προφθάνω νὰ εἴπω ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Ἄττιος, ὁ ὁποῖος συνελατρεύετο μετὰ τῆς Μεγάλης Μητρὸς (Κυβέλης — Δινδυμήνης) ἔχει μέ αὐτὴν τὴν ἴδια θρησκευτικὴ καὶ μυστηριακὴ σχέσι, ὅπως ἡ Συριακὴ Ἀφροδίτη μὲ τὸν Ἄδωνι, ἡ Ἀστάρτη μὲ τὸν Βάαλ, καὶ ὁ Ὄσιρις μὲ τὴν Ἶσιδα. Ὁ Ἄττης διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, συμβολίζει τὴν σχέσιν τῆς μητρὸς γῆς μετὰ τῶν καρπῶν αὐτῆς. Ἐκτὸς τῆς λατρείας τοῦ Ἄττιος εἰς τὰς Πάτρας καὶ στὴ Δόμη, ἀναφέρεται λατρεία αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν Πειραιᾶ τὸν 2ον π. Χ. αἰῶνα. Εἰς τὴν Δόμην ὑπῆρχε κοινὸς Ναὸς τῆς Δινδυμήνης καὶ τοῦ Ἄττιος. Εἰς τὰς Πάτρας ὁ Παυσανίας ἀναφέρει Ναὸν τῆς Μητρὸς Δινδυμήνης, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο καθὼς ἐρχόμεθα εἰς τὴν κάτω πόλιν. Μέσα εἰς τὸ ναόν, αὐτὸν ἐλατρεύετο καὶ ὁ Ἄττης τοῦ ὁποίου τὸ ἄγαλμα δὲν ἐπετρέπετο νὰ τὸ ἴδῃ κανείς. Μόνο τὸ ἄγαλμα τῆς Δινδυμήνης τὴ ὁποῖον ἦτο ἐκ λίθου. Σὲ νομίσματα τῶν Πατρῶν παρίσταται γυναικεία μορφή, ἡ ὁποία φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πῦργον καὶ κρατεῖ σταφυλὰς εἰς τὰς χεῖρας, ἤτις εἶναι ἡ Μεγάλη Μήτηρ Δινδυμήνη, ἐνῶ ἄλλαι γυναικεῖαι μορφαὶ χορεύουν γύρω της. Ἡ λατρεία τῆς Μεγάλης Μητρὸς καὶ τοῦ Ἄττιος ἐγκαθιδρύθη εἰς τὰς Πάτρας καὶ Δύμην ἀπὸ τοὺς ἐγκατασταθέντας Ρωμαίους καὶ ξένους ἀποίκους ὑπὸ Πομπηΐου Αὐγούστου. Στὸ Μουσεῖον τῶν Πατρῶν, βρίσκονται δύο ἀγάλματα τῆς Μεγάλη Μητρὸς, ἐνθρόνου καὶ φορούσης πύργον, τὰ ὁποῖα βρέθηκαν στὰς Πάτρας. Ὁ Γάλλος περιηγητὴς Πουκεβὶλ ἀναφέρει ὅτι ἔγιναν ἀνασκαφὲς τὸ ἔτος 1816, σὲ θέσι τινὰ τῶν Πατρῶν, ὅπου εὑρέθησαν θεμέλια μεγάλου οἰκοδομήματος, ἴσως τοῦ ναοῦ τῆς Δινδυμήνης.

Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ πλέον γνωστὰ διὰ τὸν Ἄττην, τὸν ὁμυγδαλογέννητον Θεόν, τὸν ὁποῖον ἐλάτρευσαν οἱ ἀρχαῖοι Πατρεῖς κατὰ τὴν Ρωμαϊκὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν Πατρῶν.

Π. Α. Νεράντζουλης

Μικρὰ νέα

Ἀπὸ αὔριον ἄρχεται ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων.

—Λέγεται πὼς ἐφέτος θὰ κατεβληθῇ προσπάθεια ἀναβιώσεως τοῦ καρναβαλιοῦ.

—Ἐπίσης προετοιμάζονται πολλοὶ χοροί

—Σχετικῶς πληροφορούμεθα ὅτι ἡ ξυλεία ἡ ὁποία ἐχρησιμευσε τὴν ἐποχὴν τῶν χορῶν διὰ τὴν ἰσοπέδωσιν τῆς πλατείας τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου μέχρι τῆς σκηνῆς, ἔχει κλαπῇ ἀπὸ τοὺς Γερμανούς.

—Πάντως πολλὰ σωματεῖα ἔκαμαν ἤδη προτάσεις διὰ τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης.

—Ὁ νέος βακαλάος ποὺ ἐκομίσθη τελευταίως εἰς τὴν πόλιν μας εἶναι ἀρίστης ποιότητος.

—Τὰ κροῦσματα πολιομυελίτιδος ποὺ ἐσημειώθησαν εἰς Ἀθῆνας καὶ Πειραιᾶ, καθὼς διαβάζομεν, ὀπῆρξαν ἡ ἀφορμὴ νὰ ἡσυχάσουν οἱ περίοικοι ὡρισμένων δρόμων, οἱ ὁποῖοι ἀνεστάτωνοντο τὰ μεσημέρια ἀπὸ τοὺς πιτσιρίκους.

—Οἱ γονεῖς τῶν μικρῶν ἔλαβον ἐγκαίρως μέτρα.

—Ὡς γνωστόν, καίτοι δὲν ὑπάρχει φάρμακον διὰ τὴν τρομερὰν ἀσθένειαν, συνιστᾶται προληπτικῶς ἡ ὅσον τὸ δυνατὸν κατανάλωσις ὀλιγωτέρων δυνάμεων ὑπὸ τῶν παιδιῶν.

—Τὸ λάδι ἔλαβεν ἤδη τὴν κατιοῦσαν ἀπὸ ἀπόψεως τιμῆς.

—Πωλεῖται, συνήθως, πρὸς 14.000 κατ' ὀκάν.

Ζητήσατε ἐπιμόνως τὶς

Λεμονάδες

ΘΑΥΜΑ

Ἐργοστασίων

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΙΛΑΒΑ

ΙΩΝΙΑΣ 7

Τηλέφωνα 28—94, 21—48, 20—77

ΣΧΟΛΗ ΧΟΡΟΥ

Τὰ καλύτερα βήματα
Τὸ ὡραιότερο στύλ
Τὰ ἀποκτᾶτε μαθαίνοντας χορὸ εἰς τὴν Σχολήν

Ν. ΑΝΤ. ΚΟΥΛΙΚΟΥΡΔΗ

Αἴθουσα

ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΥ

Μαθήματα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἀσκήσεις καὶ χορευτικὰ γκρούπ καθ' ἑκάστην ἀπὸ 7 μέχρις 9 1)2 μ.μ.

Ὁ κ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ, χειροῦργος ὀδοντίατρος δέχεται εἰς τὸ ἰατρεῖον του, Γεροκωστοπούλου 26 τηλ. 22—10.

Ὁ ἰατρὸς ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ εἰδικὸς φυματιολόγος δέχεται καθ' ἑκάστην 6—8 ἐν τῷ ἰατρείῳ του ὁδοῦ Ἀθανασίου Διάκου ἀριθ. 30 ὡς καὶ ἐπὶ συνεντεύξει ἀριθ τηλ. 35-58

ΕΦΕΛΟΝΙΤΙΚΟΝ ΕΥΘΥΜΟΓΡΑΦΗΜΑ —

Ο ΕΝΟΧΟΣ ΤΟΥ ΕΜΠΡΗΣΜΟΥ

Τοῦ κ. ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΟΥΝΑ

Δὲν ὑπάρχει Ρωμηὸς ποὺ νὰ ψηφίζῃ τὸν βουλευτὴ του ἀνυστερόβουλα. Καὶ σὰν Ρωμηὸς δὲν μποροῦσα νὰ παραβῶ τὸν κανόνα.

—Θὰ σεψηφίσω κύρ Ἀριστείδη, ἀλλὰ θὰ μὲ διορίσῃς, ἐτόνισα στὸν ὑποψήφιο τῆς ἐπαρχίας μου.

Καὶ ὁ κύριος Ἀριστείδης, κατὰ παράβασιν τοῦ γενικοῦ κανόνος τῶν βουλευτῶν μας, ποὺ ὑπόσχονται δίχως ποτὲ νὰ ἐκτελοῦνε τὰς ὑποσχέσεις των, μὲ ἐδιόρισε. Βέβαια ἡ θέσις ποὺ θὰ μοῦ ἄξιζε σύμφωνα μὲ τὴν κοινωνικήν μου θέσι καὶ μὲ τὶς γραμματικὲς μου γνῶσεις θὰ ἦταν τουλάχιστον τμηματάρχου ἢ τὸ κατώτερον πρεσβευτικοῦ ἀκολούθου. Διότι καὶ ὁ πατέρας μου ἦτο ἐπόπτης καθαριότητος εἰς τὸν Δῆμον μας καὶ ἐγὼ εἶχα ἀπολυτήριον Δημοτικοῦ Σχολείου. Ὅμως ὁ κ. Ἀριστείδης μοῦ ἰσχυρίσθηκεν ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ θέσεις ἦσαν συμπληρωμέναι καὶ συγκαταβατικά, παραβλέπων τὴν ἐξέχουσαν κοινωνικὴν θέσιν τοῦ πατέρα μου καὶ τὰς ἁπαρκεῖς γραμματικάς μου γνώσεις, ποὺ μακάρι νὰ τὶς εἶχαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες, δέχθηκα νὰ ἀναλάβω καθήκοντα τελωνοφύλακος.

—Πήγαινε παιδί μου τελωνοφύλακας, μὲ συμβούλεψε καὶ ὁ πατέρας μου, καὶ στὶς ἄλλες ἐκλογὲς ψηφίζουμε τὸν κ. Κλεόβουλο κι' αὐτὸς κάπου θὰ βρῇ νὰ σὲ τοποθετήσῃ... Τελώνη!

Τὸ Τελωνεῖο μας εἶχε μεγάλη κίνησι. Καὶ ἐγὼ καλομαθημένος κι' ἀδόνατος δὲν μποροῦσα νὰ κουράζωμαι ὑπερβολικά. Γι' αὐτὸ καὶ κατέφυγα καὶ πάλιν στὸν κ. Ἀριστείδη, καὶ μὲ τὴ μεσολάβησι τοῦ ὁποίου τοποθετήθηκα ὡς νυκτοφύλακας στὴν ἀποθήκη.

Ἔτσι ὅλη τὴν ἡμέρα κοπροσκόλιαζα στὰ καφφενεῖα τῆς παραλίας καὶ μόνον τὸ βραδάκι ἐκτελοῦσα συνειδητὰ τὰ καθήκοντά μου παίρνοντας μακαρίως τὸν ὕπνο μου ἐπάνω στὸ μαλακὸ κρεββατάκι μου, μέσα στὴν ἀποθήκη τοῦ Τελωνείου κι' ἀνάμεσα στὶς στίβες τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἐμπορευμάτων. Δὲν μποροῦ νὰ πῶ, πὼς κακοπερνοῦσα. Ὅμως συνέβη κάτι ποὺ παρ' ὀλίγο νὰ μοῦ στοιχίσῃ πολὺ ἀκριβά. Εὐτυχῶς ὅμως ποὺ ὁ καλὸς καὶ δικαιος Θεὸς μὲ λυπήθηκε καὶ πλήρωσε ἄλλος τὰ σπασμένα γιὰ μένα.

Ποτὲ δὲν φανταζόμουνα πὼς τὸ Κράτος μας θὰ ἔκανε τὴν ἀπρονοησία νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν εἴσοδο καὶ ἔξοδο στὰς ἀποθήκας τῶν Τελωνείων του, εὐφλέκτων ἐμπορευμάτων. Θὰ ἔπρεπε οἱ ὑπουργοί μας νὰ εἶναι προβλεπτικοί. Καὶ δὲν θὰ ἔπρεπε τολμῶ ποτὲ νὰ ἐπιτρέπουν τὴν παρσμονὴν εἰς τὰς τελωνειακὰς ἀποθήκας τοιούτων ἐπικινδύνων ἐμπορευμάτων. Ἀλλὰ ποῦ νὰ βρεθῇ τὸ μυαλό! Ἔτσι μακαρίως καπνίζων καὶ σὰν κακομαθημένος Ρωμηὸς ἀπορίπτων τ' ἀποτσίγαρά μου τριγύρω μου, τὸ μοιραῖον ἐπῆλθε. Καὶ κάποια νύκτα ξύπνησα πνιγμένος ἀπὸ τοὺς καπνούς. Εὐτυχὸς ποὺ ἀκόμα ὑπῆρχε διέξοδος καὶ μὲ δυὸ πήδους βρ'θηκα εἰς τὴν πόρτα, τὴν ἄνοιξα, πετάχθηκα ἔξω καὶ σώθηκα. Διαφορετικὰ τὸ Κράτος μας θὰ εἶχε στερηθῇ τῶν πολυτίμων ὑπηρεσιῶν μου, ἐγὼ θὰ εἶχα σιγοψηθῇ σὰν ρέγγα καὶ ἡ κοινωνία θὰ εἶχε χάσει ἕνα ἐπίλεκτον μέλος της.

Οἱ φλόγες πιὰ γλύφανε καὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους τῆς ἀποθήκης ὅταν κατεφθάσανε οἱ ἀρχὲς. Καὶ ἐγὼ ἐν ἔκαμα τὴ βλακεία νὰ μιμηθῶ τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Χριστόν μας, ὁμολογῶντας τὴν ἀλήθεια. Ἡ δὲ σοφὴ σκέψις τοῦ κ. ἀστυνόμου βρῆκε τὸν ὀρθὸ δρόμο.

—Νομίζω κι' ἀνακρίτα ὅτι ἔνοχος τοῦ ἐμπρησμοῦ θὰ εἶναι ὁ ἀποθηκάριος. Κάποια κατάχρησι μοῦ μυρίζει. Κάποια κλοπή του θὰ ἤθελε νὰ συγκαλύψῃ ὁ ἄθλιος! Καὶ μὲ τὴ λογικὴ τοῦ κ. ἀστυνόμου, συμφώνησε καὶ ἡ διαίσθησις τοῦ κ. ἀνακριτοῦ, μαζὶ τους συμφώνησε καὶ τὸ δαιμόνιο τοῦ κ εἰσαγγελέως καὶ ὁ φουκαρᾶς ὁ ἀποθηκάριος ἐστάλη αἰσίως στὸ φρέσκο νὰ ἐκτίσῃ ποινὴν πανταετοῦς φυλακίσεως δίχως νὰ ξέρῃ τίποτε.

Πέστε μου τώρα τί θέλετε νὰ κάμω ἐγώ; Νὰ διαφωνήσω μὲ τόσα σοφὰς κεφαλὰς ἀστυνόμων, ἀνακριτῶν καὶ δικαστῶν ἀφορᾶ τὴν «ἔνοχήν» τοῦ ἀτυχοῦς ἀποθηκαρίου; Θὰ εἶναι νομίζω ἀπρέπεια, ἀλλὰ καὶ νὰ μιλήσω θα μὲ πιστέψουν; Ὁμολογῶ ὅτι τὸν λυποῦμαι ἀλλὰ μοῦ εἶναι ἀδόνατον νὰ ὁμιλήσω. Ποιὸς ἄλλωστε τοῦ εἶπε τοῦ χριστιανοῦ νὰ ἀναλάβῃ τὴν θέσιν τοῦ ἀποθηκαρίου ποὺ ἔχει τόσες εὐθύνες; Δὲν εὕρισκε πουθενὰ ἄλλοῦ νὰ κολλήσῃ ἀνεύθυνα; Μπᾶ... διάολε;...

Χρῆστος Βουνᾶς

ΓΕΝΙΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ Πατρῶν

ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ
Ὑποψηφίων
Ἀνωτάτων Σχολῶν
ΑΓΡΙΟΝ
Τρίτην 15ην Νοεμβρίου

ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ ΠΑΤΡΩΝ ΑΓΡΙΝΙΟΥ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΠΑΤΡΑΙ	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ	ΑΓΡΙΝΙΟΝ
Ἀναχ. 7.30	Ἄφιξ. 10.00	Ἄφιξ. 11.30
Ἀναχ. 13.30	Ἄφιξ. 15.30	Ἄφιξ. 17.00
ΑΓΡΙΝΙΟΝ	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ	ΠΑΤΡΑΙ
Ἀναχ. 6	Ἀναχ. 7 1)2	Ἄφιξ. 9.30
Ἀναχ. 13	Ἀναχ. 14.30	Ἄφιξ. 16.30

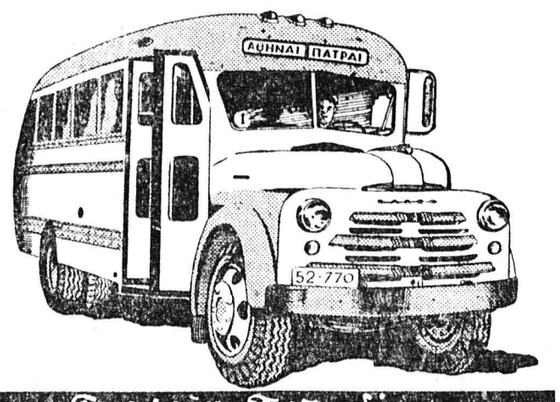

Τροφεῖα Ταξειδίων
ΕΛΕΥΘ. Θ. ΓΚΙΟΚΑΣ
ΑΓ. ΑΝΔΡΕΟΥ 57 ΤΗΛΕΦ. 25-56 ΠΑΤΡΑΙ

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΩΡΙΝΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΟΥ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. ΧΡΗΣΤΟΥ Γ. ΕΥΑΓΓΕΛ

19ον

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τοῦ Αὐγούστου 1944 ποὺ ἀφηγοῦμαι, ποὺ περνοῦσε τόσα μαρτύρια ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις τοῦ Καΐρου—ἡ καλυμμένη Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς ἑνότητος—ἐτορπιλλίζετο ἀπὸ τοὺς Ἐαμοκομμουνιστὰς ὑπουργούς της. Ὁ Πρόεδρος αὐτῆς κ. Γεώργιος Παπανδρέου ἔθεσε στὴ διάθεσι τῆς Κυβερνήσεως τὴν παραίτησίν του. Καὶ τὸ βράδυ τῆς 4ης Αὐγούστου ἠκούετο ἀπὸ τὴν ραδιοφωνικὴν ἐκπομπὴν τοῦ Λονδίνου ἀνακοίνωσις τοῦ τότε Ὑφυπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ προσωρινοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ Τύπου καὶ τῶν Πληροφοριῶν κ. Φ.Λίππου Σ. Δραγούμη: «Σύσσωμον τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀποκρούει τὴν παραίτησιν τοῦ Προέδρου. Εἴμεθα κατασυγκινημένοι, καθὼς καὶ ὁ στρατὸς καὶ ἡ κοινὴ γνώμη, ἀπὸ τὴν γενναίαν ἀντίδρασιν καὶ αὐτοθυσίαν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὁποῖος δὲν ἐδίστασεν εἰς τοιαύτην στιγμὴν ἀναγνωρίσεως παρὰ πάντων τῆς ἱκανότητος καὶ εἰλικρινείας του νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ τῆς ἀδικαιολογήτου καὶ παραλόγου ἀξιώσεως ὅπως ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς Κυβερνήσεως». Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖο τῆς ἀνακοινώσεώς του ὁ κ. Δραγούμης, ἐξέφρασε ἐλπίδας ὅτι τὸ ΕΑΜ δὲν θὰ ἐπέμενε νὰ στερήσῃ εἰς τοιαύτην στιγμὴν — λέγει ὁ κ. Δραγούμης — τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν ἀπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἐμπνευστοῦ καὶ πρωτεργάτου τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λιβάνου, καθὼς καὶ τοῦ ἀναδιοργανωτοῦ τοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπίκειται νὰ μετάσχῃ μὲ ἀνανεωμένον, χάριν εἰς τὴν ὁποίαν τρέφει πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἐνθουσιασμὸν εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις».

Καὶ σὲ προγενέστερα κεφάλαια ἔγραψα διὰ τὰς πραγματικὰς μεγάλας ὑπηρεσίας, ποὺ προσέφερε στὸ Ἔθνος, στὴ δύσκολο καὶ φοβερὴ ἐκείνη καμπὴ τῆς ἱστορίας του, ὁ κ. Γεώργ. Παπανδρέου. Ἔτσι τοῦτο πίστις ἀνθρώπου ποὺ ἔβλεπε τὸ θάνατο μπροστά του ἀπὸ μπουντρούμι σὲ στρατόπεδο μεταφερόμενος καὶ ἀπὸ τὰ σίδηρα τῶν φυλακῶν δλη τὴν τραγικὴ κατάστασι τῆς Ἑλλάδος, στὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1944. Παρακολουθῶ τὸν κ. Γεώργ. Παπανδρέου ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας, τοὺς λόγους του καὶ τὰς πράξεις του, ἀπὸ τὸ 1909, ποὺ φοιτητὴς καλεσμένος ἀπὸ τὸν Σύλλογον τῶν Πατρῶν «Ἅγιοι Ἀνάργυροι» μίλησε στὸ μνημόσυνο τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου στὸν Παντοκράτορα τὴν 29 Μαΐου. Ὁ λόγος του ἐκεῖνος τοῦ φοιτητοῦ, Γ. Παπανδρέου, δημοσιεύθηκε σὲ Σχολικὰ ἀναγνώσματα. Μιὰ φράσις του — παιδὶ 12 χρόνων ἤμουνα τότε — μοῦ ἔμεινε στὴ μνήμη μου. Καθρεπτίζει πάντα τὸν μεγάλο πατριωτισμὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀπελευθερώσεως. Καὶ τὴ θυμᾶμαι καὶ τώρα, ὅπως τὴν διάβασα στὰ Πατρινὰ φύλλα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης: «Καὶ ὅταν ὕστερα ἀφοῦ πέρασαν τὰ δίσεκτα χρόνια τῆς σκλαβιᾶς καὶ ὁ κοιμισμένος ἀντίλαλος τῆς Ἐλευθερίας ἐξύπνησε πάλιν εἰς τὰ βουνὰ καὶ τὰ ἡρωϊκὰ τραγούδια τῶν Κλεφτῶν ἐπλήρωσαν τὴν ἀτμοσφαίραν τοῦ μαρτυρίου, τότε ἠκούσθη πάλιν τὸ μνημόσυνον τοῦ Παλαιολόγου ἀπὸ τὰ στόματα τῶν ὅπλων μὲ τὴν χαρμόσυνον κλαγγὴν τὴν ὁποίαν ἀνέδιδαν τῶν ἡ ὠών τὰ καρυοφύλλια καὶ τὰ δαμασκὶ σπαθιά, εἰς τὸν βράχον τοῦ Ζαλόγγου ἀνέμελψαν οἱ Σουλιώτισσες καὶ τὸν ἐπανέλαβον εἰς τὸν βάλτον τοῦ Μεσολογγίου οἱ «Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι» τὸν ἀθάνατον ἡρωϊκὸν ὕμνον τοῦ Παλαιολόγου: «τὸ πίπτειν ὑπὲρ Πατρίδος». Καὶ στὸ κεφάλαιο τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἑνώσεως καὶ τῆς «ἀναμάκτου ἀπελευθερώσεως», ἔπειτα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ πολέμησαν στὸ στρατό, ἐμεῖς ὅσοι ἐφυλακίσθημεν καὶ ἐτυραννήθημεν ἀπὸ τὸν κατακτητὴ καὶ τὸν Ἐαμοκομμουνισμὸ μπορούμε πειστικώτερα νὰ διακηρύξωμε, ὅτι δ